

אחד אם נגעה היד הטמאה בידו שלו, הטהורה, **ואחד** אם נגעה ידו ביד חברו הטהורה. ופוסלת את הקודש.

ב. וזה שאמרתי שאם נגעה ידו בידו של חברו, נטמאה ידו של חברו, ופוסלת את הקודש, זה רק אם **באותה** היד הטמאה שלו הוא נגע ביד חברו.

אבל אם תחילה הוא נגע בידו השניה, הטהורה, ואחר כך נגעה היד השניה [שנטמאה מידו הראשונה] בידו של חברו – אין בכוחה לטמא את ידו של חברו, ואפילו לא לפסול את הקודש.

ג. ולא אמרתי שיד מטמאת חברתה – בין שלו בין של חברו – אלא רק בכדי **לפסול** את הקודש, **אבל לא לטמא**, שאין אותו קודש פוסל קודש אחר.⁽⁸⁾

ממאי, מנין יש לנו ללמוד שיד מטמאת אפילו את יד חברו?

מדקתני סיפא במשנתנו: **שהיד מטמאה חברתה לקודש, אבל לא לתרומה.**

והא תו [פעמיים אותו דין, שהיד מטמאה

חידוש יש ביד נגובה שהיא מטמאה את הקודש?]

והרי כיון שאנו חוששים שהיד הטמאה עצמה, שהיא שני לטמאה תגע בקודש, בשעת החיבור, הרי ודאי שיד טמאה מטמאה את הקודש בעצמה, ואין היא צריכה למשקין שבתוכה כדי לטמאות אותו?!

איתמר נמי, שהיד השניה, הטהורה, שנגעה בטמאה, מטמאת אפילו שלא בחיבורין, כיון שהיא עצמה נטמאת [טורי אבן]:⁽⁷⁾

דאיתמר: **אמר ריש לקיש: לא שנו** שידו הטמאה של אדם הנוגעת ביד טהורה מטמאת אותה, **אלא** כשנגעה היד הטמאה בידו הטהורה, שלו עצמו.

אבל אם נגעה ידו הטמאה ביד חברו הטהורה, היא **לא** מטמאת את ידו של חברו, ואפילו לא לקודש.

ורבי יוחנן אמר:

א. יד טמאה שנגעה ביד טהורה – נטמאת היד השניה!

"נמי", אלא "איתמר" בלבד, והוא ענין חדש, וקצת משמע כן מרש"י שלא פירש כלל את הסייעתא, אבל רבינו חננאל והטורי אבן גורסים "איתמר נמי" וראה בזה בהערה בהמשך הסוגיא.

8. נתבאר על פי לשונו של רש"י שכתב: ולפסול את הקודש הוא דאמר יד מטמאת חברתה, אבל לא לטמא. ומבוארת שיטתו של רש"י שעל עיקר דין טומאת יד לחברתה הוא שאמר: לפסול אבל לא לטמא.

אבל התוספות [נדפס בעמוד א] פירשו, שלא

המטמאה [כגון בספר שהוא מטמא את הידים], כי גזרו חכמים שמא תגע אף היד השניה בדבר המטמא. וראה עוד שם בביאור הסוגיא לפירוש זה.

ובעל המאור מפרש "בחיבורין", שהיד הטמאה נגעה ביד הטהורה, אבל אם נטמאה יד אחת לא נטמאה השניה מאליה, וראה בדבריו ביאור הסוגיא, וכמה שכתב עליו הראב"ד בהשגותיו עליו.

7. מדברי בעל המאור נראה שאינו גורס: איתמר

א. אחד ידו ואחד יד חברו נטמאים ממגע ידו הטמאה.

ב. ובלבד שיהא המגע בחבירו באותה היד הטמאה. אך אין יד חברו נטמאת ממגע ידו הטהורה שנגעה בידו טמאה.

הרי למדנו שחזר בו ריש לקיש והודה לדברי רבי יוחנן.

ג. לא אמרו יד מטמאת את חברתה — בין שלו ובין של חברו — אלא לפסול, אבל לא לטמא קודש אחר.

ודין זה שאנו אומרים שאין יד מטמאת את חברתה אלא לפסול אבל לא לטמא — תנאי היא שנחלקו בו.

דתנן: כל הפוסל בתרומה, כל דבר טומאה, שאם יגע בתרומה הוא יפסלנה — מטמא את הידים להיות "שניות לטומאה".

ויד טמאה מטמא את חברתה.

דברי רבי יהושע.

וחכמים אומרים: ידים הרי שניות הן לטומאה, ואין שני ערשה שני!

את חברתה לקודש] — למה לי לתנא לחזור ולומר? והרי הא תנא ליה כבר ברישא של משנתנו שלקודש מטביל שתיהן?!

אלא לאו, שמע מינה: לאתויי [לרבות באה הסיפא של המשנה], שאפילו את יד חברו מטמאת ידו, והיא פוסלת את הקודש.

הרי למדת מדברי רבי יוחנן, שאמר אין ידו שנוגעת ביד חברו מטמאת אלא אם נגע בה באותה היד הטמאה, אבל נגע בה בידו השניה, היא אינה מטמאת את יד חברו, שאין הטעם משום גזירה שמא תגע היד הטמאה בקודש, ובחיבורין דוקא.

שהרי אם תמצי לומר שמדובר דוקא בחיבורין, והיינו, שידו הטמאה נוגעת בידו הטהורה, וידו הטהורה נוגעת ביד חברו, וחבירו נוגע בידו בקודש — מה לי אם נגע ביד חברו בידו הטמאה, ומה לי אם נגע בה בידו הטהורה, והרי שלושת הידות מחוברות הן, ויש לחוש שמא תגע היד הטמאה שלו בקודש באותה שעה [על פי טורי אבן].⁽⁹⁾

ואף ריש לקיש הרר בית, והודה לדברי רבי יוחנן שהיד מטמאת את יד חברו:

דאמר רבי יונה אמר רבי אמי אמר ריש לקיש:

אמר כן אלא על ידו השניה של חברו שנטמאת מידו הראשונה של חברו, ואחר כך נגעה בידו. אבל יד שלו שנטמאת מידו הטמאה, הרי היא מטמאת את הקודש, וכן נראה מפירוש רבינו חננאל.

9. כתב הטורי אבן: קשה לי מאי "איתמר נמי" דקאמר וכו', ואי מדקאמר רבי יוחנן אחד ידו ואחד יד חברו, דילמא יד חברו נמי

בחיבורין?!

והאריך בזה, ולבסוף ביאר הענין כמו שנתבאר בפנים.

ואולם מדברי רבינו חננאל [המפרש כשיטת רש"י ענין "חיבורין"] נראה שהוא סובר כי סתם יד חברו מיירי שלא בחיבורין.

ועל פי זה כתב: "ואע"ג דלא פריק רב שיזבי [לקושיא מן הברייתא שהקשתה עליו הגמרא

ולפיכך אין יד שהיא "שניה לטומאה" מטמאת את חברתה לעשותה אף היא "שניה לטומאה".

מאי לאו, כך הוא שאמרו חכמים: **שני הוא דלא עביד**, אין היד הטמאה עושה את היד הטהורה שני לטומאה היות ו"אין שני עושה שני", **הא "שלישי לטומאה" כן עביד** היד הטמאה את היד הטהורה!

וביאור מחלוקתם, שרבי יהושע סבר: יד טמאה עושה את חברתה הטהורה שתהא "שניה" כמותה, וגם היא "מטמאת" את הקודש להיות שלישי, וקודש זה יפסול קודש אחר.

ואילו רבנן סוברים: אי אפשר שתהא היד הטמאה, שהיא עצמה אינה אלא שני לטומאה, עושה את היד הטהורה שניה כמותה, כי אין שני עושה שני. אלא היד הטהורה נעשית שלישי לטומאה. וכיון שהיא עצמה אינה אלא שלישי לטומאה, הרי הקודש שתגע בו נפסל ולא נטמא, וכדין קודש שנגע בשלישי לטומאה.

הרי שלדעת רבי יהושע, הסובר שידו הטהורה נעשית שני לטומאה, היא "מטמאת" את הקודש, ככל שני לטומאה.

ואילו לדעת חכמים, אין היד הטהורה, שהיא שלישי לטומאה, מטמאת את הקודש אלא

רק "פוסלת" את הקודש, ככל שלישי לטומאה.

ודחינן: **דלמא** אין כוונת חכמים לומר שאינה עושה את היד האחרת שני לטומאה אלא שלישי, אלא:

יד טמאה **לא שני עביד** ליד הטהורה **ולא שלישי עביד** לה!

ונחלקו חכמים על גוף דין משנתנו, ואינם סוברים את המעלה שיד טמאה מטמאת את חברתה, אלא לדעתם אינה מטמאת כלל. אך מי שסובר שיש את המעלה הזאת, יתכן שהוא סובר שהיא מטמאת חברתה אפילו לטמא את הקודש, ולכן אמר "ידים לעלם שניות הן", ולפיכך יד מטמאה את חברתה.

אלא — יד מטמאת את חברתה לפסול אבל לא לטמא — **כי הני תנאי**, תנאים אלו הם שנחלקו בה:

דתניא: יד, אפילו שהיא נגובה [ואין עליה משקין שנעשו תחילה], הרי היא **מטמאת את חברתה** כדי "**לטמא**" בקודש, **אבל לא לתרומה**, דברי רבי.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אותה יד נגובה, מטמאת את חברתה רק לפסול בקודש, **אבל לא לטמא** אותה.

מטמאה?! אלא לאו בחיבורין סבירא ליה". וכוונתו שהוא מפרש מה שאמר רבי יוחנן: "לפסול אבל לא לטמא" על יד חברו. ומיהו צריך ביאור, כיון דבעינן חיבורין, אם כן למה היא פוסלת את חברתה, וצריך תלמוד.

לעיל]. כיון דאמר רבי יוחנן: אחד ידו ואחד ידו של חברו לפסול אבל לא לטמא, שמע מינה, מדאשוי ליה לידו ליד חברו, בחיבורין סבירא ליה כרב שיזבי. דאי לא תימא הכי: יד חברו שלא בחיבורין — איצטריכא ליה למימר שלא

תרומה או קודש, ולא נגעו ידיו באוכל, ונמצאו התרומה או הקודש טהורים ומותרים באכילה —

וביקש לאכול עוד בידיו המסואבות **צנון ובצל של חולין** — שאין עליהם משקין **עמהן**, יחד עם התרומה או הקודש שבפיו.

ומשמעות "אוכלים אוכלין של חולין נגובין בידים מסואבות, בתרומה", הוא שמוותר לו לאכול את החולין הללו יחד עם התרומה או הקודש שבפיו.

כי הואיל ולא היו על החולין משקין, הם לא נטמאו, ולכן הם לא מטמאים את תרומה או את הקודש שבפיו, ומתיר לאוכלם ביחד.

[שאם היו עליהן משקין, הם היו נטמאים מידי, והיו נעשים ראשון לטומאה, והיו חוזרים ועושים את את החולין שניים, ואז יטמאו החולין את התרומה שבפיו. רש"י].

והחידוש הוא בכך שאין חוששין לגבי תרומה, שמא כשמכניס את החולין לפיו יבוא ליגע אז בידיו המסואבות בתרומה שבפיו.

אבל לאכול בידים מסואבות חולין יחד עם הקודש — אסור, ואפילו אם לא היו משקים על החולין, כי:

לקודש עשו חכמים מעלה, וגזרו בהו רבנן, שמא יגע בידיו המסואבות בקודש, ויטמאנו.

אבל לתרומה — לא גזרו בהו רבנן. אלא

שנינו במשנה: **אוכלין אוכלים "נגובין" בידים מסואבות** בתרומה, אבל לא בקודש:

תניא: אמר רבי חנינא בן אנטיגנוס:

מה חידוש יש במשנתנו שאין אוכלים בידים מסואבות מאכל קודש גם כשהקודש "מנוגב"?

וכי יש "נגובה" לקודש!? וכי קודש לא "יוכשר" לקבל טומאה מחמת היותו נגוב!?

והלא חיבת הקודש מכשרתן, את כל המאכלים של הקודש לקבל טומאה אפילו כשלא הוכשרו על ידי ביאת מים עליהן, ואין זה חידוש שהוא אסור באכילת קודש שלא הוכשר לקבל טומאה על ידי מים. אלא, כיון שנגעו ידיו המסואבות בקודש, בודאי טימאהו.

לא צריכא [המשך דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס הוא, תוספות], זה שהזכירה משנתנו ניגוב, אין בו ענין להכשר קבלת טומאה.

אלא רק לענין שלא ייטמאו המשקין שעל גבי האוכל מהידים, וייעשו ראשון לטומאה [כדין: כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה].

ובענין זה עוסקת משנתנו:

כגון שתחב לו חבירו, שהיו ידיו טהורות, לתוך פיו, תרומה או קודש, **או שתחב הוא** — שהיו ידיו מסואבות — **לעצמו** באמצעות **כוש וכרכר** (10).

10. כתבו רש"י והתוספות: להכי נקט כוש וכרכר שהן פשוטי כלי עץ ואינם מקבלים

טומאה. ומבואר מדבריהם, כי אילו היו כלים אלו מן

מסתמכים עליו שהוא נזהר שלא יגעו ידיו המסואבות בתרומה.⁽¹¹⁾

שנינו במשנה: **האונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקודש**, אבל לא לתרומה:

מאי טעמא הצריכום חכמים טבילה? והרי האונן לא היה טמא, ואף מחוסר הכפורים כבר השלים טהרתו?

ומפרשין: **כיון דעד השתא הוה אסירי** [עד עכשיו היו אסורים] — אם מפני אנינות ואם מפני שהיה מחוסר כפורים — **אצרכינהו**

רבנן טבילה, כיון שיש לחוש שמא באותו זמן שנאסר בקדשים, הסיח דעתו משמירת טהרתו, ונטמא [מאירי].

מתניתין:

חומר בתרומה מבקודש:

שביהודה [מפרש בגמרא למה נקט יהודה] **נאמנין עמי הארץ על טהרת יין לנסכים, ושמן למנחות**, שהם מביאים בכל ימות השנה, ולא רק בזמן שדורכין בה בני אדם את היין והשמן.^{(12), (13)}

הכלים המקבלים טומאה, היו נטמאים הכלים מידיו המסואבות של של חבירו, וחוזרים ופוסלים את הקודש.

והקשה בתוספות יום טוב: הרי הידים שניות הן לטומאה, ואין הן מטמאות כלים?! וראה מה שביאר בזה הרש"ש.

11. ברש"י במשנה ביאר מעלה זו:

אוכלים אוכלין נגובין שהיו נגובין מימיהן, שלא הוכשרו לטומאה מעולם. בידי מסואבות, שניות לתרומה, דכיון דלא הוכשרה, לא מיפסלא.

ומשמע לכאורה, כי לדעת רש"י נחלקו בדבר חכמים ורבי חנינא בן אנטיגנוס, ולדעת חכמים אכן מיירי באכילת אוכל קודש בידי מסואבות, וללמדך איסור אף כשהאוכלין נגובין ולא הוכשרו לקבלת טומאה.

אלא שאם כן תיקשי: מה באה משנתנו להשמיענו, והרי כיון שחיבת הקודש מכשרתן הרי פשיטא שאסור לאוכלן, וכטענת רבי חנינא בן אנטיגנוס?!

ואכן בגליון מהר"ב רנשבורג הבין בדברי רש"י במשנה, שהוא מפרש דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס באופן אחר [והזכיר רש"י פירוש זה כאן, וחזר בו ודחאן], והוא:

אף לפירושו של רבי חנינא, שנידון משנתנו הוא באוכל של חולין הנאכל עם התרומה או הקודש, מכל מקום "נגובין" שהוזכרו במשנתנו, היינו שהיו החולין נגובין ולא הוכשרו לקבלת טומאה. כי אילו הוכשרו לקבל טומאה הרי היו נטמאים מן הידים וחוזרים ומטמאים את התרומה [ולכאורה לשון רש"י במשנה: שניות לתרומה, דכיון דלא הוכשרה לא מיפסלא, משמע שהתרומה לא הוכשרה, ואילו להבנתו של מהר"ב רנשבורג אין הנידון על התרומה אלא על החולין שעמה].

ורש"י כאן דחה פירוש זה, כי מה איכפת לך אם הוכשרו החולין או לא, והרי חולין אין נטמאות כלל מן הידים, אלא תרומה או קודש.

12. כתב רש"י: שביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן של קודש אם הקדישוהו למזבח בשעת הגיתות והבדים, ובפשוטו משמע כוונתו דומיא ד"שעת הגיתות והבדים" שבלשון המשנה, דהיינו שהקדישם בשעה שרוב בני אדם דורכים, וכן משמע לשון "שעת" הגיתות והבדים.

אולם בתוספות ביארו טעמו של רש"י שאין נאמנים אלא על אלו: דאי לא הקדישם בשעת הבציר, הוה ליה חולין ונטמא בטומאת עם הארץ, וכי קדשי מאי הוי משום דאקדשיה פקע

וכמבואר הטעם בגמרא לעיל כב א, שתיקנו חכמים לקבל מהם ולהאמינם – אף שאין עם הארץ נאמן על הטהרות – כדי שלא יהא כל אחד ואחד בונה במה לעצמו ומקטיר לשמים; אבל תרומה לא איכפת לו לעם הארץ שלא נקבל הימנו, כיון שיכול ליתנו לחבירו כהן.⁽¹⁴⁾

אבל בתרומה אינן נאמנין על טהרתה בשאר ימות השנה.

ואולם בשעת הגיתות [בעת דריכת היין] והבדים [דריכת השמן], הרי הם נאמנים אף על התרומה, מפני שבאותה שעה מטהרים הם את עצמם ואת כליהם על פי חברים, כדי להפריש תרומה בטהרה.⁽¹⁵⁾

עברו הגיתות והבדים, והביאו לו עמי הארץ לחבר חבית של יין של תרומה, לא יקבלנה ממנו, מפני שבשעה זו אין נאמנים על טהרתה.⁽¹⁶⁾

ליה קדושה מיניה [בתמיהה].

נראה מדבריהם שהם מבינים ביאור דברי רש"י, שלא אתי לאפוקי אלא אם הקדיש את יינו אחר שדרכו. והטעם: כיון שמתחילה חולין היה ואחר כך נעשה קודש. אבל אם הקדישו מיד כשדרכו, הרי אף שלא דרכו בשעה שרוב בני אדם דורכים, הוא נאמן עליו, כי לגבי קודש אין מעלה בשעת הגיתות והבדים, רק שיהא "קודש" מתחלתו, שאינו נטמא בטומאת עם הארץ. וראה עוד בדבריהם, שכתבו לחלוק על רש"י ונאמנים עמי הארץ גם על יין ושמן שהקדישו לאחר שדרכום, כיון שמתחילה היה בדעתו של עם הארץ להקדישו.

13. ברש"י לעיל כב א כתב "יין לנסכים ושמן למנחות", וכאן כתב סתם "שהקדישום למזבח". ולכאורה לא האמינום אלא אם כן התנדבו קרבן מנחה או שמביאים נסכים לקרבנותיהם, אבל עם הארץ שהקדיש יין כדי שיביאו הציבור ממנו לנסכים, הרי זה אינו נאמן, כיון שלא שייך בזה הטעם שיהא בונה במה לעצמו, וצריך תלמוד.

14. ראה בטורי אבן שביאר, למה לא הזכיר גם סולת למנחות, ראה שם.

ובמקדש דוד [טהרות בענין חולין בטהרה בד"ה הקשה] ביאר, דכל שכן סולת כיון דיש

לומר שלא הוכשר, ואין לומר "חבית הקודש מכשרתן" [וכמו שדחה פירוש זה הטורי אבן], כיון דזה אינו רק לאחר קידוש כלי, וראה עוד שם שדחה ביאורו של הטורי אבן.

15. מבואר בגמרא, דשעת הגיתות והבדים היא שעה שרוב בני אדם דורכים, אבל אם דרך לעצמו בזמן אחר, אין זו "שעת" הגיתות והבדים.

וכתב רש"י בגמרא, שלא גזרו על תרומתן בשעת הגיתות מפני הפסד כהנים חברים דנמצאת מפסידן מרוב תרומות ארץ ישראל.

16. א. פירש הרמב"ם בפירוש המשניות: כשעברה שעת הגיתות והבדים והוא עת הבציר נשתלחו בני אדם ופשעו בטהרה ומפני שהן מקילין בתרומה אין שומרין אותן שיעור גמור ולפיכך אינן נאמנים, ואם עברו שעת הגיתות והבדים והביאו אחד מהן לכהן חבית של יין בדעת שהיא תרומה טהורה לא יקח אותה ממנו. ולמדנו מדבריו, כי מה שאין נאמנים שלא בשעת הגיתות והבדים היינו משום שאנו חוששים שמא נטמאו אחר אותה שעה [וכן פירש בתפארת ישראל].

ואולם בטורי אבן לקמן כו א ד"ה מהו שיניחנה, כתב: אי מביאן אחר הגת לא יקבלו הימנו, דהשוו חכמים מדותיהם בכל מקום שלא

אבל מניחה עם הארץ בידו לשעת הגת הבאה, ואז יקבלנה החבר הימנו. (17)

ואם אמר לו עם הארץ לחבר, כשהביא לו חבית של תרומה בשאר ימות השנה: הפרשתי לתוכה של חבית התרומה, רביעית הלוג [רש"י] של קודש — הרי הוא נאמן אף על התרומה. (18)

והטעם: מתוך שנאמן על הקודש שבתוכה, הרי הוא נאמן אף על התרומה. (19)

כדי יין וכדי שמן המדומעות [וקא סלקא כה-א דעתין שנתערבו בכדים טבל תרומה וחולין] נאמנין עליהם בשעת הגיתות. וקודם לגיתות שבעים יום. ויתבאר בגמרא.

לחלק בין אותן שנדרכו עכשיו לאחר הגת לאותן שנדרכו בשעת הגת, אע"ג דלית בהו חשש טומאה — לא חילקו! אי נמי, גזרו דאי שרית ליה לקבל בין גת לגת את אותן שנדרכו בשעת הגת, דילמא אתי למיטעי לקבל נמי אותן שנדרכו לאחר הגת, דבהיה אין מטהרין כליהן. אי נמי, משום גזירת הרואין נגעו בה.

וראה עוד במקדש דוד [טהרות בענין חולין בטרהרה כד"ה אמרינן בחגיגה] שמבאר הענין באופן אחר, ראה שם.

ב. מלשון הגמרא לקמן כה א "עבר וקיבלה" משמע שיש איסור בדבר; וכן נראה ממה שנסתפקו בגמרא אם עבר וקיבלה הימנו אם יניחנה לגת הבאה. ולאותו צד שיכול להניחה לגת הבאה, על כרחך כוונת המשנה שלכתחילה אין לקבלה; וכן מבואר בטורי אבן לקמן כו א ד"ה מהו שיניחנה.

וכנראה הטעם הוא משום תקלה שמא יבוא לאוכלה קודם הגת הבאה, ונמצא אוכל תרומה שהיא בחזקת טמאה לגביו.

ג. בתפארת ישראל ביאר לשון "והביאו" שהוא לשון רבים, כדי ללמדך: אפילו באו עדים עמי הארץ והעידו שטהור הוא אינם נאמנים.

17. כתב המאירי: ואף על פי שמכיר בה החבר שהיא תרומה ישנה, לא גזרו עליהם טומאה בשעה זו [וכן כתב טעם זה הרמב"ם בהלכות מטמאי משכב ומושב], וכן, שמתוך שנאמן על

של עכשיו נאמן על של אשתקד. ובמקדש דוד [טהרות בענין חולין בטרהרה כד"ה אמרינן בחגיגה], מבאר כל הענין באופן אחר.

18. א. בטורי אבן פקפק בדברי רש"י שביאר "רביעית הלוג", כי מאי פסקא להזכיר דוקא רביעית הלוג, ודעתו נוטה לפרש רביעית ההין כשיעור נסכי כבש שהוא הפחות שבנסכים.

ב. כתב בטורי אבן שמשנתנו עוסקת במי שאמר בשעת הגיתות: רביעית שאני עתיד להפריש לאחר זמן הרי הוא קודש מהשתא, ובאופן זה הוא שיכול הכהן לברר את הקודש מן התרומה [ראה שם שהאריך בדין "יש בריה"']. אך בלא זה איך ישתנה הכהן, והרי מעורב בה רביעית של קודש, וכן כתב במלאכת שלמה בשם התוספות.

אולם בתוספות זכחים פח א כתבו, שעדיין לא הקדישו, אלא שנתן לתוכה רביעית על דעת להקדישו.

ומיהו כל זה לשיטתם, שהם סוברים: אף על יין שלא הקדישו מתחילה הרי הוא נאמן, אבל לדעת רש"י אינו נאמן כמבואר בהערה לעיל, ועל כרחנו צריכים אנו לפרש כהטורי אבן.

19. כתב רש"י בגמרא: גנאי הוא למזבח שתהא תרומה המחוברת לו בחזקת טומאה, והקודש יקרב למזבח.